

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา

ถั่วลิสงเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งของไทย และเป็นที่ยอมรับปลูกกันกว้างขวางกว่าถั่วชนิดอื่น ๆ เนื่องจากถั่วลิสงมีประโยชน์มากมายคือ นอกจากจะนำไปใช้บริโภคโดยตรงในรูปของถั่วต้ม ถั่วอบ และทำขนมต่าง ๆ แล้ว ยังนำไปเป็นวัตถุดิบในโรงงานสกัดน้ำมันพืช โรงอบแห้ง และใช้ในการทำพันธุ์ ส่วนมากของถั่วลิสงนั้นจะนำไปใช้ในการทำปุ๋ยและเลี้ยงสัตว์ได้อีกด้วย ถ้ามองในแง่ของเศรษฐกิจถั่วลิสงจะมีความสำคัญในฐานะที่เป็นพืชน้ำมันชนิดหนึ่ง เนื่องจากถั่วลิสงเป็นพืชที่มีปริมาณน้ำมันในเมล็ดสูงสุดเมื่อเทียบกับพืชน้ำมันชนิดอื่น ๆ เช่น ถั่วเหลือง ฝ้าย ถั่ว เป็นต้น โดยถั่วลิสงเป็นพืชที่มีปริมาณน้ำมันในเมล็ดสูงถึงร้อยละ 45¹ ซึ่งทางภาครัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของถั่วลิสงว่าเป็นพืชที่มีโอกาสขยายการผลิตและการตลาด จึงได้กำหนดให้ถั่วลิสงเป็นหนึ่งในสินค้าเป้าหมายประเภทพืชน้ำมันในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 เพื่อส่งเสริมการผลิต การตลาด และการสร้างงาน

ในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรนั้น นอกจากการใช้ปุ๋ยที่มีคุณภาพในปริมาณที่เหมาะสม การใช้วิธีการเพาะปลูกแบบใหม่ การใช้เครื่องมือเครื่องจักรในการทุ่นแรง และการใช้ยาปราบศัตรูพืชแล้ว การใช้เมล็ดพันธุ์ที่ดีและมีคุณภาพก็จะเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการช่วยเพิ่มผลผลิต เนื่องจากการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ดีมีคุณภาพสูงจะสามารถช่วยในการเพิ่มผลผลิตให้แก่เกษตรกรได้ประมาณร้อยละ 10-20 จากการใช้เมล็ดทั่วไปมาทำพันธุ์ สำ

¹ สุวรรณ จันทร์กิตติสกุล, ต้นทูลและรายได้จากการผลิตน้ำมันถั่วลิสง (วิทยานิพนธ์: ภาควิชาการบัญชี วิทยาลัยวิชาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527) หน้า 1.

หรับประเทศไทยเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ แม้ว่าจะมีการปรับปรุงพันธุ์พืชจนได้พันธุ์ดีมากมาย เนื่องจากเมล็ดที่ใช้ในการเพาะปลูกจำนวนมากเป็นเมล็ดที่เกษตรกรเก็บพันธุ์เอง หรือซื้อจากแหล่งรวบรวมเมล็ดพืชหรือร้านค้าเมล็ดพืชท้องถิ่น ซึ่งเป็นเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพต่ำ และไม่อาจทราบได้ว่าเป็นพันธุ์อะไร ให้ผลผลิตต่ำและคุณภาพของผลผลิตไม่สม่ำเสมอ รัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญของการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ ดังนั้น จึงได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมการผลิตเมล็ดพันธุ์พืช ซึ่งจัดอยู่ในอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน และเป็นอุตสาหกรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3, 4, 5 และ 6 โดยอุตสาหกรรมการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชในประเทศไทยได้เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2515 ในโครงการผลิตและขยายพันธุ์พืชของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การผลิตเมล็ดพันธุ์ในระบบอุตสาหกรรม จำเป็นต้องมีการลงทุนสูงเช่นเดียวกับอุตสาหกรรมโดยทั่วไป ยิ่งกว่านั้นจำเป็นต้องลงทุนในการค้นคว้าและวิจัยควบคู่กันไปด้วย จึงจะก่อให้เกิดผลได้ในระยะยาว สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างอุตสาหกรรมการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชกับอุตสาหกรรมชนิดอื่น ๆ คือ เมล็ดพันธุ์พืชเป็นสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กซึ่งอาจถูกกระทบกระเทือนหรือทำให้เกิดความเสียหายได้ตลอดเวลา เริ่มตั้งแต่อยู่ในไร่นาจนถึงจำหน่ายสู่เกษตรกร เมื่อผลิตขึ้นมาแล้วจะต้องให้มีชีวิตยืนยาวต่อไปจนกว่าจะนำไปปลูก ดังนั้น การลงทุนในการจัดซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิตและตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ การสร้างโรงงานและโรงเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพสูงอยู่เสมอ การมีเจ้าหน้าที่นักวิชาการในการปฏิบัติงานตลอดจนนักวิชาการผสมพันธุ์พืชเพื่อการค้นคว้า คัดเลือก และปรับปรุงพันธุ์ใหม่ จะต้องใช้เงินจำนวนมาก

ในปัจจุบันการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงภายในประเทศยังไม่เพียงพอับความต้องการของการเกษตร เนื่องจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงซึ่งกระทำโดยกองขยายพันธุ์พืช กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถผลิตได้เพียงร้อยละ 7.5 ของความต้องการภายในประเทศ สำหรับทางภาคเอกชนยังขาดผู้สนใจในการลงทุน เนื่องจากการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงนั้นจำเป็นต้องมีการลงทุนสูง ซึ่งในขณะนี้ทางกรมส่งเสริมการเกษตรโดยกองขยายพันธุ์พืชได้ดำเนินการตามโครงการผลิตและขยายพันธุ์พืชเพื่อขยายกำลังการผลิต รวมถึงการสนับสนุนภาคเอกชนในการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อให้การผลิตเมล็ดพันธุ์ให้เพียงพอับความต้องการของการเกษตร

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาถึงการผลิตและต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเอกชนผู้สนใจในการลงทุนและเกษตรกรในการเพาะปลูกถั่วลิสง โดยใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพในการเพิ่มผลผลิต นอกจากนี้ ทางราชการยังสามารถนำไปใช้ในการพิจารณากำหนดราคาเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง ได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระบบการผลิตและการขยายพันธุ์ถั่วลิสงของกองขยายพันธุ์พืช กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2. เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรที่จัดทำแปลงขยายพันธุ์ถั่วลิสง ให้กับกองขยายพันธุ์พืช กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
3. เพื่อศึกษาต้นทุนในการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงของกองขยายพันธุ์พืช กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
4. เพื่อศึกษาถึงปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงภายในประเทศ

สมมติฐานของการศึกษา

1. เกษตรกร ได้รับผลตอบแทนจากการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ถั่วลิสง ในอัตราไม่ต่ำกว่าร้อยละ 13
2. กรมส่งเสริมการเกษตร จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง ในราคาต่ำกว่าต้นทุนการผลิต
3. ปัญหาสำคัญในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง คือ การจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ซึ่งจะต้องควบคุมอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ ทำให้ต้นทุนสูง

ขอบเขตการศึกษา

ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ดีและมีคุณภาพนั้น มีขั้นตอนซับซ้อน โดยจะเริ่มตั้งแต่การดำเนินการค้นคว้า วิจัยทดลอง เพื่อให้ได้มาซึ่งพันธุ์ที่มีลักษณะสมบูรณ์และให้ผลผลิตสูงจน

กระทั่งได้เมล็ดพันธุ์ชั้นต่าง² ๆ ดังนี้ เมล็ดพันธุ์คัด เมล็ดพันธุ์หลัก เมล็ดพันธุ์ขยาย และ เมล็ดพันธุ์จำหน่าย ในการศึกษานี้จะศึกษาถึงต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของเกษตรกรซึ่ง รับผิดชอบเมล็ดพันธุ์จากกองขยายพันธุ์พืชไปทำการเพาะปลูกในแปลงขยายพันธุ์ และต้นทุนการผลิต เมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงเพื่อจำหน่ายของกองขยายพันธุ์พืช กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ โดยในที่นี้จะศึกษาในศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 2 จังหวัดนครราชสีมา และ ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 3 ลำปาง โดยจะไม่กล่าวถึงต้นทุนเพื่อการได้มาซึ่งเมล็ดพันธุ์คัด และ เมล็ดพันธุ์หลัก เพราะเป็นการค้นคว้าเพื่อให้ได้พันธุ์ใหม่ที่ดี ซึ่งมีขั้นตอนที่ซับซ้อนต้องใช้เจ้าหน้าที่ทางวิชาการ และต้องใช้ระยะเวลาานาน มีต้นทุนเกิดขึ้นสูง

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารอ้างอิง บทความ และรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับถั่วลิสงและเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง
2. รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสอบถามเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ถั่วลิสงของศูนย์ขยายพันธุ์พืช
3. รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากศูนย์ขยายพันธุ์พืช กองขยายพันธุ์พืช กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
4. วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนจากการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ถั่วลิสงของเกษตรกรศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 2 จังหวัดนครราชสีมา และศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 3 ลำปาง
5. วิเคราะห์ต้นทุนในการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงของศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 2 จังหวัดนครราชสีมา และศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 3 ลำปาง
6. วิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา

²ดร. จวงจันท์ ดวงนัตรา, เทคโนโลยีเมล็ดพันธุ์ (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาพืชไร่นา คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529), หน้า 149.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. เพื่อใช้เป็นแนวทางและส่วนประกอบในการศึกษาของผู้สนใจที่จะลงทุนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง
2. เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมอุตสาหกรรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงภายในประเทศ
3. เป็นประโยชน์ต่อทางราชการในการนำไปพิจารณาเพื่อกำหนดราคาเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย